

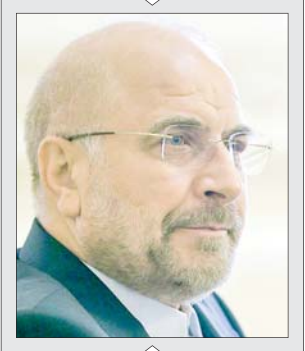
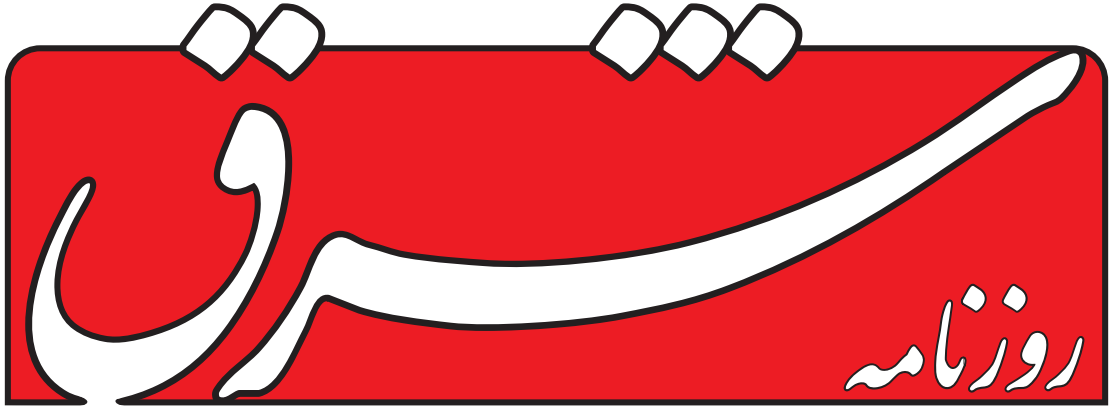

کامبیز نوروزی

حقوق دان

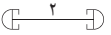
چهارشنبه ۷ آذر ۱۴۰۳
۲۵ جمادی‌الاول ۱۴۴۶
۲۷ نوامبر ۲۰۲۴
سال بیست و یکم
شماره ۴۹۸۶
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

«شرق» گفته‌های رئیس مجلس درباره ناترازی‌های انرژی را واکاوی می‌کند

سردی روابط ایران و اروپا به جای رویای زمستان سرد رادیکال‌ها

در «شرق» امروز می‌خوانید: معمار ورزشگاه تختی درگذشت • باستان‌شناسی و هنر بابل قدیم و بابل میانی • پزشک‌یان در دیدار با اعضای شورای مرکزی خانه احزاب: انتقادها را با جان و دل می‌پذیریم

«شرق» با توجه به شرایط موجود و با نگاه به فعل و انفعالات جهانی، این پرسش را واکاوی می‌کند: چرا باید از تداوم مذاکره دفاع کرد؟

دیپلماسی در مسیر بلوغ

سیاست خارجی ایران در مسیری قرار گرفته که از خوش بینی یا بدبینی مفرط به مذاکره، عبور کرده است

آقای وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

برای «سربند» در می‌گذارند!

یادداشت

ایده‌های پزشک‌یان و کامیابی‌های صدور اول

پیام‌براز جانی

پزشک‌یان رکورد همه دولت‌های پیش از خود را شکست. او همچنین با انتصاب استانداران کرد، بلوچ و عرب، انتصاب معاون اهل سنت در دولت، ایجاد آشتی در سیستان و بلوچستان و حضور مولوی عبدالحمید در جلسات دولتی و در سفر پزشک‌یان به سیستان و بلوچستان اقدام کم‌نظیری را در این شرایط سیاسی کشور رقم زد.

از سوی دیگر هرچند در موضوع رفع فیلترینگ که از جمله توقعات مهم حامیان اوست، دستاورد محسوسی هنوز رقم نخورده است ولی از خیرها برمی‌آید که قطعی شدن رفع فیلتر پلتفرم‌ها مورد توافق قرار گرفته و فقط در روش و نوع اقدام هنوز اجماع نشده است اما با آزادسازی واردات آی‌فون و کاهش تعرفه تجاری آن به ۱۵ درصد توانست سیاست‌های حوزه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات را کمی جلو ببرد.

دستاورد دیگر او که از سال ۱۳۹۷ قفل بزرگی بر آن زده شده بود، آزادسازی واردات خودروی نو و کارکرده، حتی برای اشخاص است. آیین‌نامه واردات خودرو بلاخره در دولت تصویب و ابلاغ شد و مهم‌ترین نوآوری آن اجازه واردات از سوی اشخاص با منشا ارز خارجی است که کاهش قیمت خودروی خارجی را تا ۵۰ درصد در بعضی موارد شاهد بودیم. زینت‌بخش اقدامات صدور دولت وفاق ملی دیپلماسی منطقه‌ای بود. سفرهای عراقچی به منطقه به‌ویژه لبنان و سوریه و تعامل او با کشورهای منطقه نقش بسزایی در کاهش تنش علیه ایران داشت و او توانست عوارض جنگی اسرائیل را به مقدار زیادی کنترل کند. اما شاید مهم‌ترین دستاورد حوزه دیپلماسی شروع مذاکرات رفع تحریم‌ها در ژنو باشد. اگر این مذاکرات بتواند با موفقیت آغاز شود و پالس مثبت از جلسه اول بیرون بیاید، اثرات بسیار مهمی در بازار و نرخ ارز و خروج سرمایه از کشور خواهد داشت. در کنار این دستاوردهای صدور شاید باید از ناکامی‌ها هم حرف بزنیم. نبود تغییرات در نفع جوانان که انتقادات زیادی به همراه داشته، کاهش یافتن معنادار سن مدیریتی دولت و حرکت نکردن به سمت آن ۵۰ درصدی که در انتخابات شرکت نکردند، شاید مهم‌ترین خلأ عملکرد صدور دولت است که امید می‌رود در ماه‌های آتی مورد توجه قرار گیرد. از سوی دیگر مدیریت شرکتهای بزرگ و بانک‌های دولتی که بخش اعظم درآمد کشور از آن محل است، هنوز بر همان روال سابق و با افراد سابق است. طبیعتاً افراد سابق با روش سابق همان نتیجه سابق را هم خواهند داشت. اگر دولت به دنبال تغییر و اصلاح است، طبیعتاً این تغییر در مرحله ابتدایی تغییر مدیران این مجموعه‌هاست. حتی در مواردی بعضی از این مجموعه‌ها به‌ویژه در وزارت کار بدون مدیرعامل مانده‌اند. برای پزشک‌یان و دولت وفاق ملی که موفقیت او موفقیت همه ماست، آرزوی توفیق داریم، چراکه امید به آینده‌ی کیمیای امروز کشور است.

در نظریات مدیریتی و همراهی جناحین سیاسی نظام است که راهکار آن را در تقسیم مدیریت کشور بین این دو جناح دیده است. تعداد زیاد استانداران از کمین رقیب با انتصاب تعداد درخور توجه از مدیران دولت‌های اصولگرایی سابق یا انتخاب وزیر کشور اصولگرا نیز از همین زمینه فکری نشئت گرفته است.

سومین مسئله مدنظر پزشک‌یان جلوگیری از تنش و ورق‌زدن گذشته است. خیلی تمایلی ندارد درباره گذشته و مدیران پیش از خود حرف بزنند. با همه دیدار می‌کند و سعی دارد در همه مجامع شخصاً شرکت کند، اما درباره گذشته انتقاد نمی‌کند و اگر انتقاد هم می‌کند، سویه‌های انتقادی او تند و تیز نیست و به کلیات بسنده می‌کند. این رویه او باعث شده همراهی محمدباقر قالیباف، رقیب او در انتخابات و رئیس مجلس، و همراهی محسنی‌آزای را جلب کند. این همراهی را می‌توان در تصویب بعضی قوانین یا جلوگیری از تنش و چالش در مجلس، چه در رأی اعتماد وزرا و چه حتی درباره بعضی قوانین چالش‌برانگیز مثل صیانت و حجاب و موضوع دوتابعیتی‌ها، دید یا همراهی رئیس دستگاه قضا را می‌توان در کم‌تشن اداره‌کردن پرونده‌های سیاسی و حل مسئله‌های مهم حوزه قضائی مانند بازداشت خبرنگاران و آزادی چند فعال سیاسی متمایل به اصلاح‌طلبان یا گذارطلبان دید.

به شکل کلی شاید کمین انتخاباتی پزشک‌یان به‌ویژه در بین جوان‌ترهای‌شان مقداری از روند کند تغییرات مدیریتی ناراضی باشند اما نمی‌توان کتمان کرد که این رویه دستاوردهای مهمی هم داشته، از جمله آرام‌شدن فضای سیاسی و دور شدن فضای عمومی جامعه از تنش‌های سیاسی. ولی آیا دستاوردهای او فقط به همین کلیات محدود شده است، طبیعتاً خیر.

به نظر نگارنده مهم‌ترین دستاورد پزشک‌یان دورکردن کشور از جنگ بود. جنگ تا پشت مرزهای کشور آمده بود اما با تدبیر دولت و تعامل با حاکمیت از مسیر سخت به‌نوعی عبور کردیم. از جمله اینکه هیجانات فضای مجازی و تفکرات تنش‌آلود بر کشور مستولی نشد. این اداره کشور به دور از تنش باعث شد فضای اقتصادی کشور آسیب زیادی نبیند، هرچند در کنترل نرخ ارز و تورم کالاهای عمومی با مشکل مواجه شد. در حوزه اقتصادی ناترازی‌های باقی‌مانده از گذشته می‌تواند ناراضیاتی عمومی بسیار بالایی ایجاد کند ولی تدبیر در این حوزه و تقسیم عادلانه و برنامه‌ریزی‌شده کمبود، مانند خاموشی برق هرچند باعث رنجش شد اما موجب احساس تبعیض نشد.

همچنین در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی بازگشت دانشجویان اخراجی، معلمان رد‌گزینش شده، توقف گشت ارشاد و معلق شدن قانون حجاب و عفاف اثرات مثبتی در بین گروه‌های اجتماعی از جمله زنان و دانشجویان داشت. از سوی دیگر با افزایش تعداد زنان در دولت

مسعود پزشک‌یان در ۷ و ۹ مرداد سال جاری با تنفیذ رهبری و تحلیف در مجلس، رسماً دوره ریاست‌جمهوری‌اش را آغاز کرد. اما در واقع شروع دولت او را باید در اولین روز پس از تشکیل کامل دولت یعنی فردای رأی اعتماد در ۳۱ مرداد به وزرا دید. برنامه صدوریه یا دستاوردهای صدوریه یکی از ترم‌های بررسی عملکرد دولت‌ها در جهان امروز است. در واقع این موضوع بیشتر از آنکه یک امر کارشناسی و برنامه‌ای باشد، مبحثی عموماً ژورنالیستی و مطرح در افکار عمومی است، چراکه هیچ دولتی قطعا و یقیناً نمی‌تواند در فرصت محدود صدوریه آنچه را که از آن به‌عنوان برنامه‌های بلندمدت نام می‌برد، محقق کند. اما دستاوردهای صدوریه از زاویه‌ای مهم است. در فارسی ضرب‌المثلی وجود دارد که: سالی که نکوست از بهارش پیداست؛ صد روز اول همان بهار دولت‌هاست که از قضا در ایران به خاطر زمان‌بندی تشکیل دولت‌ها این صد روز در فصل پاییز محاسبه می‌شود که با ضرب‌المثلی دیگر در فارسی نیز قابل بیان است که: جوچه را آخر پاییز می‌شمارند. موضوع دستاوردهای صدوریه از آن نظر بسیار مهم است که به نوعی پایان ماه‌عسل دولت‌ها نیز هست و از طرفی فرصت اولیه برای تثبیت مدیریت دولت‌ها و انتصابات آنها و از طرف دیگر یک فرصت برای روشن‌کردن موتور دولت و تغییرات مدنظر آن سوخت آن برای نگاه‌داشتن تداوم شیرینی پیروزی کمین انتخاباتی کاندیدای پیروز است. مسعود پزشک‌یان البته درباره برنامه صدوریه هیچ وقت نه در کمین انتخاباتی‌اش و نه در نطق پیروزی‌اش و نه در هیچ‌کدام از سخنرانی‌هایش در مجلس و در بین حامیان‌ش پس از پیروزی حرفی نزد. از این نظر شاید بررسی دستاوردهای صدوریه درباره دولت او نوعی بی‌انصافی هم باشد، چراکه او برنامه‌ریزی قبلی برای این کار نداشته است. اما در واقع می‌توان درباره او یک بررسی اجمالی از عملکرد خودش و دولت‌ش داشت، چراکه مشت می‌تواند نمونه خروار باشد. قبل از بررسی دستاوردهای صدوریه بد نسیت نگاهی اجمالی به چارچوب‌های فکری رئیس‌جمهور درباره اداره دولت داشته باشیم. آنچه من از او و فکر او دریافتم، این است که می‌خواهد دولت را با سه ویژگی اداره کند. در واقع این سه ویژگی نوعی نگاه انتقادی او به اداره کشور در گذشته و رویه دولت‌های پیش از خودش هم هست. پزشک‌یان معتقد است می‌خواهد یک وفاق به وجود بیاورد. این وفاق شاید همان اجماع ملی ناطق‌نوری یا آشتی ملی خاتمی یا وحدت مدنظر مقام معظم رهبری هم باشد. در آموزه‌های دینی هم به این امر توصیه شده است که «کلهم ید واحد». پزشک‌یان چند بار تأکید کرده است که ما در کشور مشکلاتی داریم که اصلاح آن اجتناب‌ناپذیر است و اصلاحات محقق نمی‌شود، مگر با وفاق و اجماع. این وفاق شاید همان ائتلاف‌های پروژه‌محور یا حرکت به سوی توافقات تا چالش بر سر اختلافات نیز باشد. برای ایجاد این اجماع سه نظر را مطرح کرده است:

اول عدم انقطاع مدیریتی در کشور: پزشک‌یان بارها تأکید کرده که تغییرات گسترده مدیریتی در کشور یکی از رویه‌هایی است که باعث انقطاع فکر مدیریتی می‌شود و خیلی دوست ندارد تغییرات مدیریتی گسترده باشد. حتی عده‌ای معتقدند او حاضر بود با کابینه شهید رئیسی هم کار را ادامه دهد، ولی ضرورت‌های فعل سیاسی او را به تغییرات وزیران کشاند. دومین ایده او برای اداره دولت ایجاد اجماع

برای شناخت وضعیت قانون و بی‌قانونی در ایران، یکی از بهترین منابع گزارش‌های تفریح بودجه است. بر قانون بودجه منطق اعداد حاکم است. گزارش‌های سالانه دیوان محاسبات کشور تحت عنوان «تفریح بودجه» وضعیت عملکرد قانون بودجه را تا حد زیادی عیان می‌کند. نگاهی داشته باشیم به وضعیت اجرای قانون بودجه به‌عنوان یک سند الزام‌آور حقوقی از طرف دستگاه اجرائی و دامنه نقض آن که موجب اختلال کارکردی قانون بودجه است. قانون بودجه معلوم می‌کند که در طول یک سال دولت باید از چه منابعی چه میزان درآمد داشته باشد و آن را برای چه کارهایی مصرف کند. فلسفه قانون بودجه مهار قدرت در استفاده از منابعی است که ملت در اختیار دولت قرار می‌دهد. این قانون تماماً تکلیف دولت است و در اجرای آن کسی غیر از دولت و دستگاه‌های اجرائی کمترین مداخله‌ای ندارد. بنابراین مسئولیت اجراشدن یا اجرا نشدن آن به طور کامل برعهده دستگاه‌هاست و لاغیر. قانون بودجه یک منظومه و سلسله‌ای به‌هم‌پیوسته است. هر بخش و هر جزء از قانون بودجه که محقق نشده و درست اجرا نشود، بقیه قسمت‌ها را تحت تأثیر قرار داده و منظومه قانون بودجه را عملاً از کار انداخته و بی‌معنا می‌کند. قوانین بودجه تا اندازه‌ای ممکن است انحراف داشته باشند ولی وقتی موارد تحقق‌نیافتن بودجه زیاد باشد، نشان‌دهنده آن است که دولت در تدوین لایحه و اجرا و مجلس در مرحله تصویب به راه درست نرفته‌اند. چنین حالتی نظم حقوقی بودجه را کلاً مختل می‌کند و حاصل آن می‌شود هدررفتن سرمایه ملی و سوءاستفاده از قدرت. گزارش‌های تفریح بودجه سال‌های ۱۳۰۱ و ۱۴۰۲ که از طرف دیوان محاسبات کشور تهیه و به‌تازگی منتشر شده‌اند، وضعیتی اسفناک را نمایش می‌دهند که حاکی از اختلال نظم حقوقی بر درآمدها و هزینه‌گردهای دولت در همه بخش‌های بودجه است. در گزارش تفریح موارد رعایت‌نشدن قانون تحت سه عنوان ذکر شده‌اند: رعایت‌نشدن مواعد مقرر در قانون؛ که شامل احکامی از قانون بودجه است که باید در مدت معینی عمل می‌شدند. این احکام اجرا شده‌اند، ولی نه در مدت مقرر. رعایت‌نشدن احکام قانون؛ که شامل احکامی از قانون بودجه است که اجرا نشده‌اند. عدم عملکرد؛ که شامل اقداماتی است که باید طبق قانون بودجه در طول یک سال انجام می‌شدند ولی به‌طور کلی هیچ اقدامی درباره آنها انجام نشده است. در قانون بودجه ۱۴۰۱ جمعا ۴۴۷ مورد تحت عنوان رعایت‌نشدن حکم قانون آمده است، یعنی دستگاه‌ها در ۴۴۷ مورد احکام قانون بودجه ۱۴۰۱ را نقض کرده‌اند. در همین سال ۵۸ مورد از احکام به‌طور کلی عمل نشده و تحت عنوان عدم عملکرد آمده‌اند. در بحث ما رعایت‌نشدن مواعد نیز مهم است، زیرا در هر حال نشان‌دهنده نقض قانون است. در ۴۷ مورد از مواعد مقرر در قانون بودجه ۱۴۰۱ نقض شده است. جمع موارد نقض قانون بودجه در این سال شامل ۵۵۲ مورد است. گزارش تفریح سال ۱۴۰۲ عملکرد مشابهی را نشان می‌دهد. در این سال ۴۶۳ مورد احکام مندرج در تبصره‌ها و بندها رعایت نشده‌اند. ۴۱ مورد عدم عملکرد داشته‌اند و ۵۲ مورد نیز دچار رعایت‌نشدن مواعد شده‌اند. در سال ۱۴۰۲ جمع موارد رعایت‌نشدن قانون بودجه ۵۵۶ مورد است. این اعداد فقط دربرگیرنده مقادیر کمی است. قطعا در بررسی کیفی وضعیت عملکرد بودجه، وضعیت دشوارتر و بدتری مشاهده خواهد شد. از نکات جالب و مهم گزارش تفریح بودجه ۱۴۰۱ که مغایر با حقوق ملت به‌ویژه حق آزادی اطلاعات است، این است که در پنج مورد که مربوط است به گزارش صادرات نفت و گاز و میعانات گازی، سقف منابع حاصل از صادرات، میزان کاهش منابع و... وزارتخانه‌های نفت و اقتصاد، گزارش را محرمانه اعلام کرده‌اند. اما چرا قوانین بودجه به چنین سرنوشتی دچار می‌شوند؟ نوع قانون‌گذاری ایران، چه در مرحله لایحه‌نویسی و چه در مرحله تصویب، غالباً مبتنی بر آرزوهاست، نه واقعیت‌ها. آرزوهایی در قالب قانون حکم می‌شوند و وقتی با واقعیت رویه‌و می‌خورند، می‌یزند و شکست می‌خورند. این مدل قانون‌گذاری مبتنی بر تجربه نیست و بیش از تجربه‌های عملی که از مسیرهای مطالعاتی علمی کشف شده باشند، از تصورات ذهنی و منافع شخصی و گروهی تأثیر می‌گیرد. در اجرا نیز نظام اداری فریه و رانتی که مدیریت‌های ارشد و میانی آن اکثر در اختیار افرادی است که کمتر دارای صلاحیت اشغال سمت هستند، تأثیر مهمی بر نازایی قوانین ازجمله قانون بودجه دارند.

برگزیده‌ها

کارشناسان علل ناکامی در دستیابی به اهداف برنامه‌های توسعه‌ای را بررسی کردند

پازل گمشده توسعه

رأی‌گیری در کابینه اسرائیل و آخرین رایزنی‌ها برای توقف جنگ در لبنان

یک گام تا توافق

جزئیات گزارش نظارتی شورا از عملکرد ۶ ماهه اول بودجه ۱۴۰۳ شهرداری در صحن علنی شورا

بی‌مهری بهشت با مترو

مشکل فقط مربوط به تیم ملی نیست

اپیدمی قلعه نویی

سخنگوی دولت بازگشت ۶۰ دانشجوی محروم از تحصیل را به دانشگاه‌ها تأیید کرد

وفاق علمی

حکمرانی «ملانصرالدینی» در قیمت‌گذاری خودروهای دولتی

نگاه

چالش جدی خشونت علیه کادر درمان

یادداشتی از امیر عربی

یادداشت

بازتعریف سفرهای استانی

محمد رضایوسفی شیخ‌رباط

اقتصاددانان و استادان دانشگاه مفید

سفرهای استانی رؤسای جمهور از دولت نهم آغاز شد. با وجود داشتن برخی نکات مثبت، این سفرها موجب افزایش تعهدات مالی دولت برای اجرای طرح‌های غیرکارشناسی شده و با وجود فقدان شفافیت در فرایند طرح‌ها، از عوامل گسترش رانت و فساد بوده و در نهایت رفتاری پوپولیستی محسوب شده که موجب انحراف منابع شده است. علاوه بر اینها، چگونگی استقبال از رئیس‌جمهور نماد زیر با گذاشتن کرامت انسانی مردم و تحقیر آنان بود. به یاد آوریم زمانی که مردم برای رساندن نامه‌های خود به رئیس‌جمهور با دیگر مقامات مرتبط، چگونه به دنبال آژوئیل آنان می‌دویدند. اولین سفر استانی رئیس‌جمهور در اول آذر به سیستان و بلوچستان رخ داد. پزشک‌یان در این سفر نشان داد که قصد دارد سفرهای استانی متفاوتی را رقم زند. او هدف خود را برنامه‌ریزی و تلاش برای رفع ناعدالتی‌ها، تبعیض‌ها و محرومیت‌ها از چهره استان بیان کرد که با همکاری فعالان بومی تحقق آن را امکان‌پذیر دانست.

انا لله و انا الیه راجعون

خانواده محترم باقرپور و مروج حسینی

مصیبت درگذشت مهندس محمد مروج حسینی

را به شما و خانواده محترم تسلیت عرض می‌کنم. از خداوند متعال برای آن مرحوم علو درجات و برای شما و سایر بازماندگان صبر و اجر مسئلت دارم.

کیانوش امیر مظاهری